EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 3.7.2020.
COM(2020) 278 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par dalībvalstu "saistībām par uzticamu statistiku", ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 11. marta Regulu (EK) Nr. 223/2009

1. IEVADS

1.1. Regula (EK) Nr. 223/2009 par Eiropas statistiku

Šis ir otrais ziņojums, kas sagatavots saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 223/2009 par Eiropas statistiku[1] un īpaši tās 11. panta 4. punktu, kurā ir noteikts šādi:

"Komisija veic dalībvalstu saistību regulāru uzraudzību, pamatojoties uz dalībvalstu iesūtītajiem gada pārskatiem, un šīs saistības tiek vajadzības gadījumā atjauninātas.

(..)

Komisija par publicētajām saistībām un attiecīgā gadījumā par progresa ziņojumiem informē Eiropas Parlamentu un Padomi līdz 2018. gada 9. jūnijam un pēc tam reizi divos gados."

Pirmais ziņojums tika publicēts 2018. gadā[2].

1.2. Saistības par uzticamu statistiku

Koncepcija "saistības par uzticamu statistiku" ("saistības") tika ieviesta, lai uzlabotu statistikas kvalitātes pārvaldības sistēmu. Tā pirmo reizi tika aprakstīta Komisijas 2011. gada paziņojumā[3]. Nolūks bija panākt, ka arī valstu valdības uzņemas atbildību par Eiropas Statistikas prakses kodeksa ievērošanu valstī[4].

Eiropas Statistikas prakses kodekss nosaka standartu Eiropas statistikas izstrādei, sagatavošanai un izplatīšanai. Tā pamatā ir 16 principi, kuri attiecas uz institucionālo vidi, statistikas sagatavošanas procesiem un statistikas rezultātiem. Tā mērķis ir nodrošināt, ka Eiropas Statistikas sistēmas ietvaros sagatavotā statistika ir ne vien atbilstoša, savlaicīga un precīza, bet arī atbilst profesionālās neatkarības, neitralitātes un objektivitātes principiem. Saistības nodrošina iepriekš trūkstošo saiti starp Eiropas Statistikas prakses kodeksu un dalībvalstu valdībām.

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 223/2009 11. panta 3. punktu saistības ir instruments, ar kuru "cenšas sasniegt mērķi nodrošināt sabiedrības uzticēšanos Eiropas statistikai un panākt progresu Prakses kodeksā ietverto statistikas jomā piemērojamo principu īstenošanā", un tās ir jānosaka gan dalībvalstīm, gan Komisijai.

Grozošās Regulas (ES) 2015/759[5] 17. apsvērumā arī ir norādīts, ka saistībās "būtu jāiekļauj konkrēti pasākumi, ko minētās dalībvalsts valdība veiks, lai uzlabotu vai ievērotu Prakses kodeksa īstenošanas nosacījumus".

---

1 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 223/2009 (2009. gada 11. marts) par Eiropas statistiku un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK, Euratom) Nr. 1101/2008 par tādas statistikas informācijas nosūtīšanu Eiropas Kopienu Statistikas birojam, uz kuru attiecas konfidencialitāte, Padomes Regulu (EK) Nr. 322/97 par Kopienas statistiku un Padomes Lēmumu 89/382/EEK, Euratom, ar ko nodibina Eiropas Kopienu Statistikas programmu komiteju (OV L 87, 31.3.2009., 164. lpp.).

2 COM(2018) 516 final: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1574866259293&uri=CELEX:52018DC0516.

3 COM(2011) 211.

4 http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-32-11-955.

5 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/759 (2015. gada 29. aprīlis), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 223/2009 par Eiropas statistiku (OV L 123,19.5.2015., 90. lpp.).

2. PĀRSKATS PAR SAISTĪBĀM PAR UZTICAMĪBU UN DALĪBVALSTU ZIŅOJUMI

2.1. Vispārīgie noteikumi

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 223/2009 11. pantu dalībvalstīm ir jāizveido un jāpublicē saistības par uzticamu statistiku vai vismaz jānosūta Komisijai un jāpublicē progresa ziņojums par Prakses kodeksa īstenošanu un to, kas paveikts saistību izveidē. Komisija veic šo saistību regulāru uzraudzību, pamatojoties uz dalībvalstu iesūtītajiem gada pārskatiem.

Tajā pašā pantā noteikts, ka pirms saistību noteikšanas dalībvalstis iesniedz Komisijai un publisko progresa ziņojumu par Prakses kodeksa īstenošanu un dara to publiski pieejamu, kā arī attiecīgā gadījumā ziņo par to, kas paveikts saistību izveidē. Progresa ziņojumi ir jāatjaunina reizi divos gados.

Tāpat kā norādīts Komisijas 2018. gada ziņojumā, kas sagatavots saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 223/2009 11. panta 4. punktu, arī šoreiz paralēli ziņojumiem par īstenošanu lielākā daļa dalībvalstu ziņoja par uzlabošanas pasākumiem, kuri izriet no salīdzinošās izvērtēšanas otrās kārtas, jo salīdzinošās izvērtēšanas process paredz, ka dalībvalstis katru gadu janvārī ziņo Komisijai (*Eurostat*) par darbībām, ko tās veikušas pēc attiecīgās salīdzinošās izvērtēšanas.

Lai to varētu izmantot kā progresa ziņojumu par saistībām, dalībvalstij ir jāpublicē tā salīdzinošās izvērtēšanas ziņojuma daļa, kas ietver ziņojumu par saistībām.

2.2. Saistību forma

Regulā (EK) Nr. 223/2009 nav noteikumu par saistību formu, tomēr ir jāsasniedz mērķis vairot sabiedrības uzticēšanos, ar valdības saistībām nodrošinot apstākļus augstas kvalitātes statistikai.

Kā konstatēts jau 2018. gada ziņojumā, kas sagatavots saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 223/2009 11. panta 4. punktu, lielākā daļa dalībvalstu par saistībām uzskata konkrētas valsts tiesību aktu normas. Tas ir ticis apliecināts.

Lai gan ir nedaudz pieaudzis to dalībvalstu skaits, kas izveidojušas "atsevišķas" saistības, šādas dalībvalstis joprojām ir mazākumā. Turpmāk sniegts pārskats par jaunākajām paziņotajām būtiskajām izmaiņām abu grupu dalībvalstīs.

2.2.1. Valstu tiesību akti, kas ir uzskatāmi par saistībām

Tās dalībvalstis, kuras uzskata, ka saistības ir izveidotas ar valsts tiesību aktiem, ir norādījušas konkrētus juridiskos noteikumus, kuri attiecas uz Prakses kodeksa īstenošanas nosacījumu uzlabošanu vai ievērošanu, un ir ziņojušas par attiecīgām izmaiņām. Pārskata periodā no 2018. gada līdz 2019. gadam šīs grupas dalībvalstis ziņojušas par šādām būtiskākajām vai tipiskākajām izmaiņām.

Bulgārija: Bulgārijas Statistikas institūts ir kopumā uzlabojis kvalitātes pārvaldības sistēmu, ieviešot uzlabojumus gan iekšējā līmenī, gan valsts sistēmā kopumā attiecībā uz sadarbību ar citām valsts iestādēm, kas sagatavo oficiālo statistiku. Tas, piemēram, izstrādāja vienotus norādījumus par izplatīšanu. Valsts statistikas iestādei kā koordinētājai ir piešķirtas plašākas koordinēšanas pilnvaras visā valsts statistikas sistēmā.

Valsts statistikas iestāde ir pabeigusi projekta izstrādi plānotajām "atsevišķajām" saistībām par uzticamu statistiku un nosūtījusi projektu valdībai. Valdība drīzumā sāks apspriešanu, lai to pieņemu.

Horvātija: jaunā likuma par oficiālo statistiku pieņemšanas procedūrā Horvātijas valdībā un parlamentā pašlaik noris noslēdzošais posms.

Jaunajā likumā ir skaidri noteikts, ka oficiālo statistiku izstrādā, sagatavo un izplata atbilstoši principiem, kas izklāstīti Regulā (EK) Nr. 223/2009, un tādējādi ir pilnā mērā izveidotas saistības par uzticamu statistiku, garantējot valsts statistikas iestādei — Horvātijas Statistikas birojam — profesionālo neatkarību un atbalstu, kas tam nepieciešams, lai ievērotu un uzlabotu Eiropas Statistikas prakses kodeksa īstenošanas nosacījumus.

Dānija: 2018. gada 1. jūlijā stājās spēkā pārskatītais likums par oficiālo statistiku un valsts statistikas iestādi "Dānijas statistika". Tajā ir konkrēti noteikumi par valsts statistiķa statusu, statistikas neatkarību un iestādes "Dānijas statistika" koordinēšanas uzdevumiem attiecībā uz oficiālo statistiku.

Noteikumi cita starpā nosaka skaidru procedūru Eiropas Statistikas prakses kodeksa īstenošanai oficiālās statistikas sistēmā. Valsts statistiķis ir izstrādājis vairākas kvalitātes pamatnostādnes, kuru pamatā ir Prakses kodekss un kurām jāatbilst visai oficiālajai statistikai.

Atbilstību šīm pamatnostādnēm uzrauga iestāde "Dānijas statistika"; šajā nolūkā citas valsts iestādes reizi gadā veic pašnovērtēšanu un iestāde "Dānijas statistika" tās apmeklē salīdzinošas pārbaudes veikšanai. Balstoties uz šiem uzraudzības pasākumiem, valsts statistiķis katru gadu sagatavo ziņojumu par pamatnostādņu ievērošanu un iesniedz to valdībai.

Francija: ir tikušas precizētas Oficiālās statistikas pārvaldes (*ASP*) pilnvaras[6]. Tā ir uzraudzības iestāde, kas tika izveidota 2009. gadā, lai garantētu atbilstību profesionālās neatkarības principam oficiālās statistikas plānošanā, izstrādē un izplatīšanā.

Tagad ir skaidrāk noteikta *ASP* loma Eiropas Statistikas prakses kodeksa piemērošanā, un statistikas izplatīšana ir stingri nošķirta no jebkādiem ministriju paziņojumiem. Turklāt ieviesta kārtība, ka gadījumos, kad tiek iecelti Francijas statistikas dienesta augstākā līmeņa vadītāji, *ASP* sniedz atlases komitejai atzinumu par viņu profesionālo kompetenci statistikas jomā. Tas palīdz *ASP* izpildīt uzdevumu nodrošināt, ka Francijas oficiālās statistikas dienestā vienmēr un visur tik ievērots profesionālās neatkarības princips.

Itālija: pēdējā laikā galvenokārt veikti pasākumi kvalitātes principa labākai ievērošanai. Kopš 2018. gada valsts statistikas birojs *Istat* īsteno kvalitātes novērtēšanas programmu, veicot revīziju citās valsts iestādēs, lai novērtētu to statistikas procesus. Papildus tam citu valsts iestāžu kvalitātes pārvaldības prasmes tiek pilnveidotas ar apmācības programmu.

Lai iepazīstinātu ar jauno organizatorisko struktūru, stratēģijām, problēmām un iespējām kvalitātes saistību jomā, 2019. gadā notika korporatīvā sanāksme, kurā tika sapulcēti *Istat* visu līmeņu darbinieki — no augstākās vadības līdz ierindas darbiniekiem.

Tiek turpināta "atsevišķu" saistību par uzticamību izstrāde. Konkrētas saistības atkal tiks ierosinātas iekļaušanai nākamajā trīs gadu valsts statistikas programmā 2020.–2022. gadam, kura jāpieņem Ministru padomei pēc padomes priekšsēdētāja priekšlikuma un par kuru republikas prezidentam jāizdod dekrēts.

[6] 2018. gada 20. septembra Dekrēts Nr. 2018-800, ar ko groza 2009. gada 3. marta Dekrētu Nr. 2009-250, kurš attiecas uz minēto pārvaldi.

Polija: par Polijas saistībām par uzticamu statistiku tika oficiāli atzīts 1995. gada 29. jūnija Likums par valsts statistiku[7]. Šis likums ir svarīgākais Polijas tiesību akts, kas visaptveroši reglamentē darbu ar oficiālo statistiku; likums garantē, ka personas, kas vāc statistiku, ir pilnīgi neatkarīgas no politiskas ietekmes, un tādējādi nodrošina, ka sagatavotie statistikas dati ir kvalitatīvi.

Likumā noteikts, ka Polijas publiskajai administrācijai ir jārīkojas atbilstoši Savienības tiesību aktu noteikumiem, uz kuriem likumā ir tiešas atsauces. Tādējādi likuma mērķis ir vairot sabiedrības uzticēšanos valstī izstrādātajai statistikai, arī statistikai, kas tiek sagatavota Eiropas vajadzībām.

Turklāt likumā ir tieši noteikts, ka Polijas oficiālā statistika jāizstrādā atbilstoši Eiropas Statistikas prakses kodeksa noteikumiem, tādējādi garantējot augstāko datu kvalitāti.

Spānija: kopš 2016. gada saistības par uzticamību tiek ietvertas īpašā pantā katrā gada programmā, ko pieņem atbilstoši valsts statistikas plānam 2017.–2020. gadam. Turklāt 2018. gadā valsts statistikas iestādes tīmekļa vietnē tika izveidota īpaša sadaļa, kas veltīta šim tematam. Minētajā sadaļā plašai sabiedrībai pieejams saistību kopsavilkums ar saitēm uz visām gada programmām.

Ir arī citas valstis, kas uzskata, ka saistības ir ietvertas valsts tiesību aktos, taču tās šajā sarakstā nav minētas, jo pēdējo divu gadu laikā tajās nav notikušas tik būtiskas pārmaiņas. Šādas valstis ir **Vācija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Ungārija, Nīderlande, Austrija, Portugāle, Slovākija, Somija** un **Apvienotā Karaliste**.

2.2.2. "Atsevišķas" saistības par uzticamību

"Atsevišķās" saistības ir izveidotas dažādās formās — katra no tām atspoguļo attiecīgās valsts statistikas sistēmas īpašās iezīmes.

Pirmajā ziņojumā par saistībām (2018. gada ziņojumā) bija aprakstītas šādu dalībvalstu "atsevišķās" saistības (hronoloģiskā secībā).

Grieķija: Grieķijas saistības par uzticamu statistiku[8] 2012. gada 29. februārī parakstīja Grieķijas premjerministrs un Eiropas Komisijas loceklis, kas ir atbildīgs par nodokļu politiku un muitas savienību, revīziju un krāpšanas apkarošanu.

Zviedrija: saistības par uzticamu statistiku[9] tika izklāstītas Zviedrijas valdības Likumā par budžetu 2017. gadam. Pēc tam tās arī tika publicētas Zviedrijas Statistikas institūta tīmekļa vietnē.

---

7 Dokuments pieejams adresē https://bip.stat.gov.pl/en/law/law-on-public-statistics/ vai http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=wdu19950880439, vai http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19950880439/U/D19950439Lj.pdf.

8 http://www.statistics.gr/documents/20181/c5b9264e-815e-4f74-9955-467d14cad474 (dokuments pieejams tikai angļu valodā).

9 http://www.scb.se/contentassets/bbe78b2a144143c7955b165f76fb4d52/regeringens-atagande-om-att-skapa-fortroende-for-statistiken.pdf un http://www.scb.se/om-scb/samordning-av-europeisk-statistik-i-sverige/regeringens-atagande-om-att-skapa-fortroende-for-statistiken/ (dokuments pieejams tikai zviedru valodā).
Sk. arī 28. un 29. lpp. publikācijā ***Official Statistics of Sweden– Annual report 2017***: http://www.scb.se/contentassets/fd60f41a3abc4d2c8a791e425357ba5b/ov9999_2017a01_br_x43br1802.pdf **(**saistību apraksts angļu valodā**).**

Slovēnija: Slovēnijas valdība saistības par uzticamu statistiku[10] pieņēma 2017. gada 5. janvārī. Pēc tam kopā ar sabiedrībai paredzētu kopsavilkumu tās tika publicētas Slovēnijas Statistikas institūta tīmekļa vietnē.

Īrija: Īrijas saistības par uzticamu statistiku[11] Īrijas valdība pieņēma 2017. gada 30. maijā, un pēc tam tās tika publicētas Īrijas Statistikas institūta tīmekļa vietnē.

Beļģija: Padomdevēja komiteja, kurā ir pārstāvēta federālā valdība un reģionu un kopienu valdības, 2017. gada 31. maijā apstiprināja Beļģijas saistības par uzticamību[12], un pēc tam tās tika publicētas Beļģijas Federālā statistikas institūta un reģionālo statistikas iestāžu tīmekļa vietnē.

Rumānija: Rumānijas valdība pieņēma Rumānijas saistības par uzticamību[13] 2017. gada 9. jūnija sanāksmē.

Malta: premjerministrs Maltas valdības vārdā saistības par uzticamu statistiku**[14]** parakstīja 2018. gada 17. maijā.

Kopš pirmā ziņojuma sagatavošanas ir izveidotas šādas jaunas "atsevišķas" saistības.

Čehija: Čehijas Republikā saistības par uzticamu statistiku**[15]** tika publicētas 2018. gada 28. februārī valsts statistikas iestādes tīmekļa vietnē.

Tās atspoguļo attiecīgos Regulas (EK) Nr. 223/2009 noteikumus, un dokumentā ir norādīts, ka saistības jau ir izpildītas ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, kuros reglamentēta Čehijas statistikas dienesta darbība; galvenais no tiem ir Likums Nr. 89/1995 par valsts statistikas dienestu, bet šo jomu skar arī citi tiesību akti, piemēram, Konstitūcija un valdības reglaments. Šāds regulējums nodrošina nosacījumus, kas nepieciešami, lai izpildītu visus Eiropas Statistikas prakses kodeksa principus, kuri attiecas uz institucionālo vidi.

Kipra: saistības par uzticamu statistiku 2018. gada 16. oktobrī apstiprināja Ministru padome[16]. Padome arī pilnvaroja finanšu ministru dot norādījumus statistikas dienesta direktoram par saistību publicēšanu.

Arī **Islande**, kas piedalās Eiropas Statistikas sistēmā kā Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valsts, ir izveidojusi "atsevišķas" saistības. Dokuments par saistībām par uzticamu statistiku tika iekļauts 2020.–2024. gada budžeta plāna dokumentācijā, un to apstiprināja valsts parlaments**[17]**. Tajā apliecināts, ka valsts statistikas ticamība ir viens no priekšnoteikumiem, kas nodrošina uzticēšanos ekonomikas un sociālajai statistikai, kuru izmanto politikas

---

10 http://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/6458 (dokuments pieejams tikai angļu un slovēņu valodā).

11 http://cso.ie/en/media/csoie/aboutus/documents/CoCS.pdf (dokuments pieejams tikai angļu valodā).

12 https://statbel.fgov.be/en/about-statbel/quality/commitment-confidence (dokuments pieejams tikai angļu, franču, vācu un holandiešu valodā).

13 http://www.insse.ro/cms/files/eurostat/angajament_de_sprijinirea_credibilitatii_statisticii_oficiale_nationale.pdf (dokuments pieejams tikai rumāņu valodā).

14 https://nso.gov.mt/en/nso/Pages/Commitment-on-Confidence.aspx un https://msa.gov.mt/en/public_information/Pages/Commitment-on-Confidence.aspx (dokuments pieejams tikai angļu valodā).

15 https://www.czso.cz/csu/czso/commitment-on-confidence-in-statistics-in-the-czech-republic.

16 Lēmums Nr. 85.964.

17 https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=de627e49-2146-45cb-b1eb-969072b8deac.

veidošanā un valdības lēmumu ietekmes neitrālā novērtēšanā. Dokumentā arī norādīts — lai saglabātu uzticēšanos oficiālajai statistikai, ir ļoti svarīgi ievērot Eiropas Statistikas prakses kodeksa principus. Turklāt ir skaidri noteikts, ka valsts statistikas iestādei "Islandes statistika" tiek nodrošināta profesionālā neatkarība un darba apstākļi, kas nepieciešami attiecīgo noteikumu piemērošanai, īstenojot jaunus projektus, vācot datus un apstrādājot un izplatot statistiku.

Visbeidzot, jāpiemin arī tas, ka trīs Rietumbalkānu valstis, kuras nav Eiropas Statistikas sistēmas dalībnieces, arī ir oficiāli pieņēmušas saistības par uzticamu statistiku: **Albānija** tās pieņēma 2017. gada 10. novembrī, **Melnkalne** — 2018. gada 22. februārī un **Ziemeļmaķedonija** — 2018. gada 17. oktobrī.

3. SECINĀJUMI

Vairumā dalībvalstu saistības ir ietvertas tiesību aktos par statistiku. Valstu ziņojumi skaidri liecina, ka saistību izveides pienākums rosina pastāvīgi uzlabot attiecīgos statistikas jomas tiesību aktus, lai sekmīgāk īstenotu Eiropas Statistikas prakses kodeksa principus.

Šīs grupas dalībvalstīs valdības saistības attiecībā uz Eiropas Statistikas prakses kodeksu, kas ir nepieciešamas, lai palielinātu sabiedrības uzticēšanos oficiālajai statistikai, tiek īstenotas, valdībām iesaistoties attiecīgo tiesību aktu izstrādē. Turklāt šis aspekts ir iekļauts arī noteikumos, kas prasa tieši ziņot valdībai par to pasākumu īstenošanu, ar kuriem tiek nodrošināta Eiropas Statistikas prakses kodeksa principu ievērošana.

Valstīs, kuras ir izveidojušas vai pašreiz izstrādā "atsevišķas" saistības, tām ir izvēlētas atšķirīgas formas, kas atspoguļo katras valsts statistikas sistēmas un tiesību sistēmas īpašās iezīmes. Tā kā saistību izveide ir atkarīga no politiska lēmuma, tās pabeigšana prasa ilgu laiku. Valstīs, kuras joprojām strādā, lai izveidotu "atsevišķas" saistības, ir vērojams progress. Vienlaikus tās ir arī papildus uzlabojušas Eiropas Statistikas prakses kodeksa principu īstenošanu.

Kopumā var secināt, ka valdības un valstu statistikas iestādes visā Eiropas Savienībā arvien labāk apzinās, ka ir svarīgi nodrošināt sabiedrības uzticēšanos Eiropas statistikai un ka šajā nolūkā ir jāuzlabo Prakses kodeksa principu īstenošana. Turklāt ir acīmredzams, ka Prakses kodeksa īstenošanas nosacījumi pakāpeniski un ilgtspējīgi uzlabojas.